

Ն Ե Ղ Ո Ս Ի Ա Պ Ի Ն

(Պատկերաշար)

•

Գեսն է ահա, գես սրբազան,
Հայելի մեծ, կախարդական,
Ժամանակի աւերներէն, փոշիներէն
Առած իր գոյնն,
Աւազներու ոգին շարժուն,
Վէտերն որուն,
Դալարն ինչպէս մագաղաթի,
Ահա նորէն կը վերբերեն,
Ոսկեգրմուս,
Փառն ու խրոսովն անցեալներուն:

Արեւն է հաս, ներկուած վրա՛ն,
Աւազներու սրտին փրոտած.
Յարափոփոխ հայելիէն
Անհուն գէտին,
Ինձ կը քրտի տեսնել բաներ՝
Որոնք ապրէր, եղբ եմ հոն,
Յետոյ ինկեր զոգն աւազին
Վայրաւաթին,
Անիւին տակ ժամանակին,
Հէկար մ'ինչպէս տրտմ, անգութ:

Միջոցին մէջ, անուրջ հեռուն,
Չեմ մը անյայտ,
Կը վերցրնէ ֆոյն անբաժանց
Ժամանակին,
Ծալն իր փրոտած ալիքներուն՝
Շէկ աւազին:

Մըուէին տակ սեւ ու կարմիր,
Շարժն է ահա ըստերներու,
Նե՛սած պատանք, հազած մարմին,
Բիրեղին մէջ անհուն գէտին:

Ու կը քրտի ինձի տեսնել,
Հազար պալատ,

Ու մենեաներ ոսկեմական,
Կղզիներու պէս մոզական,
Աւազներու անհուն սրտին:
Եւ արեւներ, փուրմեր տրոգոյն,
Ապառաժեայ փունին խորէն
Կազմած քափօր,
Յիսուն դարու ծանր բայով,
Կերգեն նորէն մանէն անդին
Երգն անմասոյց անմահութեան:

Անդին արայ մը կը բանայ,
Փաթոյքներն իր հազարածալ,
Ու կը կանգնի գերեզմանէն
Հրակայական,
Չոր կառուցին անբխ ձեռքեր,
Մահուան զիմաց իբրեւ վահան
Ու խանձարուր,
Դալիք կեանքին հրաշափառ:

Շարանն ահա,
Իշխողներուն եւ փուրմերուն,
Չեւրներուն մէկ մէկ լուսաւ,
Յուզարկելու ապար ծեր,
Նեղոս գէտին իբրեւ նուր:

Խորտակելով կըրանիքը ժամանակին,
Դամբաններուն յաւերժական,
Անոնք բոլոր կ'անցնին ահա,
Կազմած քափօր,
Որոնք երբեմն՝
Բուրգերուն ծոցն որոնեցին
Այս աշխարհի մութ ապագան:
Ինձ կը քրտի քէ կը բացուին
Շրքները քաւ մեծ լրուրեան,
Համերգին մէջ կեանքին, մահուան:
Անոնք զացին,

Լեռան ետին ժամանակին,
Իբրեւ պատկեր ու իբրեւ գիր
Մահուան Գիրքին:

Հանաւան անոնց բայց կը մընայ,
Ջանի մը պէս
Աւազներու կուրծքին վըրայ,
Իմաստ լուս՝
Մեծ ըսփինքսին ու բուրգերուն,
Որ վեր կ'առնէ մոռացմէն,
Ըսուերներէն դամբաններու,
Քրոյչքն անհուն սերունդներու,
Ապրեցնելու պահն աղամանդ,
Ջոր կ'որոնեն մարդն ու Աստուած
Ծոցն արուեստին յաւերժական,
Յախճանէ մինչ յախճան:

Խորն ալիքին հայելիին,
Շանթէն օրրուած նետերու սակ,
Ինձ կ'երեւին,
Բըրկիսուած օրաներու այնքան նըման,
Ժողովուրդներ ինկած կարծան,
Թաքին ներքեւ մեծ ըսփինքսին:

Բոցն է սէզլին դեռ շողացող՝
Աշխարհակալ մեծ Թուրքիային,
Իսկաքոնին ու Ռամսէսին,
Շուէրն օրոնց կարծր ու խոժոռ,
Կընիք մ'ինչպէս յաւերժաբն,
Դեռ կը մընան,
Ալիքներու վըրայ մըրթին,
Նեղոս գետին:

Հեռուն, հեռուն մըշու՛ւ կարմիր,
Դեռ չընանգջող գուպարներուն,
Քաղաքներուն փոշիացած
Փիւնիկէի:

Ալիք ալիք կը նահանջեն,
Նրկաթազէն Հիբիքներու
Բանակներ ձուլ:
Մոխիրներու սակ կը հանգչին,
Նըզերն անոյր նուպէնացոց:

2

Պատմէ ինձի, գետ սրբազան,
Հէֆեսթն աղուոր Ոսիրիսին եւ Իսիսին,
Ջուրերուդ ծոց,
Վէրք մը ինչպէս արխնագեղ,
Վերաբացուող ամէն գարնան:

Ու սակաւին զըրոյցն անսոս
Նըրայեցի մանուկին այն՝
Որ նազին մէջ ոգորանիւս,
Կոհակներուդ վըրայ ծածան,
Կ'երթար մահուան,
Ռիքմին ներքեւ լացող հովին
Եւ հառաչող եղէգներուն
Թաղմանական:

Յետոյ դըրուազն այն սրտառույ
Ափերուդ մօտ,
Երբ կ'երկարէր ազատարար
Բազուկն աղուոր իշխանունոյն,
Փոխակերպող պատկերն մահուան՝
Ուրախութեան:
Բայց կը դողար մարմինն ամբողջ
Աղջընակին,
Երբ կը հանէր ոգորանիւս
Ու կը պառճեփ օրօրանէն,
Վարդամարմին մանկիկն անմեղ,
Իբրեւ ոգին Ոսիրիսին
Հագած մարմին:

Նըզէ ինձի, գետ սրբազան
Տարփանքն անսոս
Աւազներուդ սիրէն ծըլած
Էգին կախարդ,
Որ ջուրերուդ վըրայ պըղտոր,
Վերջալոյսին այն չարաշուք,
Օրհասական,
Մահուան շունչէն քառամեցաւ,
Հողմասարսուռ գերբ նուումժար:

Կղէուպասա՛ւ,
Նետ սըրընքաց դաւերու բորբ,

Մարմինդ սրբինդ,
Մասներուն տակ կետարներու:

Աւագներէն անա նորէն,
Լէզէններ երկաթալէն,
Քեզի կուգան,
Արեան, փառքի արբերանով:

Դուն կը մընաս խորհուրդն անհաս
Մեծ քափնիսին,
Վլքին ազամանդ սերունդներուն
Գալիք բոլար,
Մարմինդ խորխի եզիպտոսի,
Մազերդ ջուրեր են Նեղոսի,
Հորապոյրներդ յաւերժ, անմոռ,
Մինչև աշտօր
Անցեալ, ներկան իրենց կանչով:

Պատմէ ինծի,
Խըննոյքներէն առապելլեան,
Ափերուդ մօտ լուսնի լոյսով,
Յետոյ դարձող պարը կախարդ
Աղիններուն եւ կոյսերուն
Արփանանանչ,
Աւխարհներէն բերուած հեռու,
Որոնց դէմքին՝
Կը ճրճգունէր շողը լուսնին,
Լապտերն ինչպէս օրուան լոյսին
Մէջ շողարձակ:

Դէմքերն անոնց քաղցր ու խաղաղ,
Փրփուրին պէս նոր գինիի,
Կամ շուփային, արեալոյսին,
Ոսկետարաս ու ոսկետար:
Վարսերն անոնց՝ հալած ոսկի,
Կը բացուէին իրենց ուսին՝
Փայլակնացայ:

Ատոնց կարգին կը յիշես դուն
Մանուկն Աստուած,
Որ ափերուդ՝
Անցեալներէն հրմայաքափ,

Քաղցր ու խաղաղ շուքն իր բերտ,
Ու վերածեց մեզի խրատակդ
Հարսանեկան առագաստի:

Արեւն հողին՝ մաղ մաղ կըրակ,
Դեք անւարժ նոյն հայելին
Կախարդական:

Կ'անցնին աչէս, բոկոսն, ճօքի,
Հողին վըրայ, հողին համար
Կեանքերն իրենց պատառ պատառ
Բաժնող մարդեր,
Որոնք դարեր մասընէրով
Հանդերձեցին խառնաւ ցորեն,
Մեզ ու գինի,
Փարթամներու սէղաններուն:

Տրճգոյն, անխօս, կ'անցնին անոնք,
Հողին մէջէն դեռ կը լրսուի
Հարնասն անոնց ոսկորներուն
Վաստակաբեկ:
Արցունքն անոնց գէտ է անհուն,
Հեղեղ մ'ինչպէս,
Քրքող ճանող իր հետ անհետ,
Կարգն ու օրէնքն ինն աւխարհին:

Կըզգինէրու պէս մոզական
Պալատ, մեհեան,
Եւ քաղաքներն հրնադարեան
Ժամանակի մեծ աչին մէջ
Ընկելուցեան:
Բայց դարերու ալիքներուն
Վըրայ պըզտը,
Դեռ կը ծըփան,
Զրմրոսապատ արփաներու
Մոմիաներ ձոյլ,
Շուքերուն մէջ մեծ բուրգերուն
Եւ քափնիսին:

.

Հովն է կ'անցնի,
Եւ ջուրերուն քերթերը լոյծ

Իրար կուգան,
Գեթ կապար այլեւս պարպուած
Իր խորհուրդէն,
Հօռ կը հոսի ինքնաթաւ,
Վիշապ մ'ինչպէս
Սրբաներուն ճակ արեւու:

Աւմաւեցի ծառերն անդորր
Հորիզոնին դէմ կ'օրորուին,
Նրման լըռած իրարներու:

Ոլորներով հանդիսաւոր,
Բացած է գետն երակներն իր,
Հողին, բոյսին եւ արեւին,
Որուն անդորր կ'իսաւեղին՝
Գիւղականեր նիւն, գարւ ու սրբում,
— Քակորակոծ ուռեցներու
Վէրքեր ցրցուն —,
Այնքան նրման գանկերու զոնջ:

Թրբուառութիւն, քրննուկ ու կեղ,
Խարանահար, այրեցաւեր,
Կրծքեր մաւեր են մահաշիւկ
Այս աւաններն,
Որոնք կեանքի ուղիսին դիմաց՝
Իրենց կոծիծ կոնն են դրեր:

Արեւի լոյսն անգամ կրպշուն,
Տառապանքի մաղէն իջնող,
Կը մըռայլէ խորհուրդն անոնց,
Ձի Աստուծոյ լոյսն ու արցունք
Նոյն կայլակին մէջ կը գողան,
Երբ անժառանգ
Ամբոխներու վրայ իյնան:

Գուռներուն դէմ հիւղականերուն,
Կոյր աչերու այնքան նրման,
Կը շարժակին ուռած փորով
Հիւանդ, աղկաղկ դէզ մը մանուկ,
Խորն աչերուն անոնց պրզսոր
Մըղծուկով քանձ ու շարունակ,
Երազագուրկ եւ անալի,
Ձէ կաթած դեռ բերկրանքի շող:

Արեւն անփայլ ծանր պահանք՝
Կախուած ջուրին,
Երկինքն է բիլ աչք մը կախարդ:
Հայելիին մէջ Նեղոսի՝
Մեռած շուրիք նաւակներու:
Բուրգերն հեռուն կ'երազեն դեռ,
Խառնած բսուերն իրենց յոգնած,
Մեծ յաւերժին, ժամանակին:

Ջուրի եզրին, հովի բերնին,
Գլուխին ճակ խորձը խոտին,
Հակասագրի մասին հըլու,
Ֆէլլահն ահա,
Հողին զաւակ, հողին վրայ,
Բերքերն որուն հողմածածան,
Իր իրենքնովն ու արիւնով
Կը հասունանան,
Բայց սերմանած իր ցորենի
Արտերուն քով ծովանրման,
Վաղը զուցէ զաւկներն իր
Առանց հացի պիտի մընան:

Ֆէլլահն ահա, պահերն որուն
Ռամօէսներէն մինչեւ այսօր,
Կը մընայ հոյն:

Փոխած է ան դարերն ի վեր
Բազմահոլով՝
Տէր ու լեզու, կրօն ու կարգ,
Բայց մընացած հաւասարիմ
Հողի անխախտ հակասագրին,
Նրման սիկին՝ խորը ծովուն,
Անցէն յետոյ փոքորիկին:

* * *

Նրսած ափին, Նեղոս գետին,
Կը մըսածեմ եւ սրբօրէն
Իմ արիւնէն ծըլած, ցայսօր
Ընտելներուն, անցեալ, ներկայ,
Որոնք աշխարհ մը արգելներ
Ընդոսնելով, դարեր, դարեր,

“ՄԵԾԱՅՈՒՍՅԷ”

(Ասուածամօր գերեզմանին առջեւ)

«Մայր սուրբ, սխալելի լուսոյն . . .» :

Մորիայէն քարնկէց մը վար, անդին,
Խորն Կեղրոնի հեղեղասին, եւ յայնկոյս,
Դարեւ ամբողջ դու հաւասփի մարմանդին
Արբուցանող ցօլը եղար, մի՛ւս սուրբ Կոյս:

Մայրութեան սուրբ զաղափարին դրօշակիր,
Ասուածութեան մ'անպարագիր եւ աննառ
Մեծ խորհարդին հոգի ու կեանք հազցուցիր,
Խորհո՛ւրդ եղար, խորանայարկ դո՛ւ Տանար:

Դարեր յետոյ, անա՛ղ զրպիր մ'աննրբան,
Դերեզմանիդ դրան առջեւ ծնրադիր՝
Կ'օրհնաբանէ ըզեզ ի յու՛ւ իր մօրկան,

Եւ հաւասփի կտրած քննար ու փանդիւ՝
Տաղերդէ եզ հաւասարծարծ այս քերթումը,
Որ իբրեւ մայր՝ ծընար զաննառ Բանն Ասուա՛ծ . . . :

ՀՄԱՅԵԱԿ ԳՐԱՆԵԱՆ

(Կեղրոնի Ձոր, Ա. Կուսի գերեզմանին
կից պարսկին մէջ, 17 Պոստս 1908)

Հիւսիսներէն հոս եւ վազեր,
Հեղեղելու սերմը արեան,
Սերմը մըսփին,
Աւազներուն այս աներազ,
Որ մը ապա նըսած ափին
Այս ջուրերուն,
Աւաղեր են փառքն անկայուն
Ժամանակին:

Գետն է խաղաղ,
Ինչպէս նընջող մանկան երես,

Արեւ ծոցուր ու ծանրախոն,
Իսկ երկինքն է քեւասարած
Հորիզոնէ մինչ հորիզոն,
Մըսփին նըման՝
Ըսեղծողին աշխարհներու:

Բուրգերն հեռո՛ւն,
Երազածուփ հորիզոնին,
Եւ յաւերժին մէջ հեռասոյզ,
Կ'ամբարսակուին,
Անցեալին դէմ հազարամեայ:

ԵՂԻՎԱՐԿ